

SOOLO

Päikesepoiss Mati Turi

RAILI SULE

Otsides vastust küsimusele, kes on hetkel kõige nõutavam eesti laulja maailmas, on vastus ainult üks – Mati Turi. Tema repertuaar ulatub vanamuusikast kuni kõige nüüdisaegsemate teosteni, tal on, mida publikule pakkuda, ja ta esitab kõike harva nähtava innu ja pühendumusega. Vestlus Mati Turiga on panoraampilt hinnatud barokksolisti ja suurvormide esitaja tegemistest, tõekspidamistest ja hoiakutest senitehtule, aga ka kujunemisest koorijuhist lauljaks.

Kuidas kujuneb sisseelamisvõime esitavasse? Kui kuulen teid laulvat Bachi, arvan, et oletegi ainult Bachi interpreet, kui Haydnit või Brittenit, siis Haydni või Britteni interpreet jne.

Arvan, et loodus või vanemad on selle kaasa andnud. Tajun päris hästi, mis hetkel toimub, ja mitte ainult hetkel, vaid ka pikemas perspektiivis. Kui lähen mõne helilooja teose kallale, on mu esimene mõte, kuidas sellega muusikaliselt ja sisuliselt hakkama saan. Ma ei ole veel nii kaugele jõudnud, et oleksin midagi tagasi lükanud. Mul on hea mälu, õpin väga kiiresti, kui päheõppimisest rääkida. Näiteks Haydni ooper “Armida” sai pähe kahe nädalaga. See on meeletult lühike aeg. Ma ei luba endale pikki marioneerimisprotsesse, see “vanutab villa”. Vanutatud vill on hea asi, aga vanutatud muusika, see ei tööta enam.

Räägime teie lauljate algusest ja õpingutest.

Alustasin lauljana Eesti Filharmoonia Kammerkooris. Paljuski olen tänulik Tõnu Kaljustele, kel on hea muusikaline maitse ja oskus tajuda, kuidas muusika elama hakkab. Mul on koorijuhtimise erialal EMAst bakalaureusediplom. Koorijuhtimisest algab tugev põhi: noodilugemine, ansamblitunnetus, klaverimänguoskus jne. Palju on õpetanud elu ise, kuigi ma ei saa väita, et olen iseõppija. Mind on kujundanud paljud eri-

nevad inimesed, samuti erinevad eeskujud laulmises. Näiteks tenoritest Anthony Rolfe-Johnson ja ooperilauljatest Placido Domingo. Domingo on tenor, kes pole laulja, vaid muusik. Ma üritan ise ka olla mitte laulja, vaid pigem muusik.

Praegu on asjad läinud nii, et ma tuln kammerkoorist ära, laulsin seal kahteist aastat. Põhjuseks on nii palju teisi pakkumisi, et tuli teha otsus. Jaakko Ryhänen on see inimene, kes on õpetanud, kuidas saavutada enesekindlust, koondada mõtteid ja neid ka teoks teha. Ametlikult olen praegu vabakutseline. Nargen Operaga teen nii palju koostööd kui võimalik, sest hindan Tõnu Kaljustet. Muusikuna on ta mulle väga hingelähedane, temalt tuleb alati midagi head.

Kas te ise ei ole tahtnud suuri projekte juhatada?

See võimalus on ju olemas, aga kuna erinevad inimesed on mulle lauljana enesekindlust andnud, siis tunnen, et pean praegu laulma. Usun väheseid inimesi, aga mõningaid ma usun. Jaakko Ryhänen on suur toetaja, kes näeb, et võiksin laulda ka suuri ooperirole.

Palju teil siiani ooperirole on olnud?

Tõnu Kaljuste taktikepi all laulsin 1998. aastal kontsertettekandes Mao rolli John Adamsi ooperis “Nixon Hiinas”. Soome Alexandri teatris laulsin Dvořáki “Näkineius” Printsina. See oli tõhus algus.

Olen laulnud Britteni “Lucretiat” (“The Rape of Lucretia”) ja “Koovitaja jõge”. Viimane oli oluline ooperiroll eelmisel kevadel Tallinna Linnateatris, aga ebamugav teha. Mind topiti kõrvuni ja varvasteni mingisse kostüümi, pikad tehismaterjalist juuksed, saapad, mask. Anneli Remme kirjutas Eesti Ekspressis, et see on nagu Jõuluvana ja Snegurotška vaheline tegelane. No selle projektiga läks kaalust mitu kilo.

Nüüd on Jaakko Ryhänen mind palju edasi aidanud. Veel aasta tagasi ei oleks ma laulnud nii, nagu praegu laulan.

Siis Nargen Operaga kolm Haydni ooperit – “Üksik saar”, “Elu kuu peal” ja “Armida”. Tampere-talos oli sel kevadel projekt, kus laulsin kuuel korral Cassio osa Verdi “Othellos”. See oli väga hea kogemus, väga hea lavastaja Ralf Långbackaga, jäin ka ise rahule. Sügisel tuleb sama lavastus Eestis, Rocca al Mare Coral Club spordikeskuses, selles mõttes on siis lihtsam, et osa on juba verre lauldud.

Estonia teater on mind varemgi kutsunud, aga kammerkoori kõrvalt oli see füüsiliselt võimatu. Nüüd saan teha seda, mis meeldib, ja teisest küljest on hea meel, et see nii on läinud, praegu on enesekindlus olemas. Mul ongi elus nii, et tihtipeale mind suunatakse või õpetatakse kuskilt mujalt. Läheb nagu läheb. Juhtub see, mis juhtuma peab.

Esimesed artistikogemused. Fotol koos vanaisa Herman Turiga.
FOTO ERAKOGUST

Juuni keskel teen kaasa Tampere ooperi koosseisus ooperifestivalil “Praha kevad”, kus tuleb esitamisele Joonas Kokkoneni “Viimased kiusatused”.

Kas meenub esimene esinemine solistina?

Mäletan. Ajab kõvasti naerma. Olen seda juba kuskil rääkinud. Tõnu Kaljuste oli mees, kes nägi, et pärast paariaastast kooris laulmist võiks ma proovida solistina, sest koori tenorina polnud mingit

probleemi. Tõnu ütles, et siin on Bachi h-moll missa, kontsert on Rapla kirikus, aastaarvu ei mäleta, vist kaheksa või üheksa aastat tagasi. Duett sopraniga jõudis lõpuni. Keegi patsutas õlale, vist selleks, et ma kokku ei kukuks. Teose lõpus, “Benedictuse” ajal tulevad kõrged noodid ja rasked käigud. Siis nägin end kiriku lühtri otsas rippumas, pael kaelas. See esimene kord läks vist võssa, aimasin, kuidas kõik võiks olla, aga teised ütlesid, et polnud viga. Ju siis vist oligi nii;

kui oleks väga mööda läinud, poleks ehk enam suurte rollide peale lastud.

Sain aru, et Tõnu usaldab mind ja ma lihtsalt pean midagi ära tegema, et seda usaldust õigustada, tol hetkel polnud ma mingi laulja. Hakkasin otsima, kuidas laulmine üldse käib. Suur tugi ja nõuandja oli Tõnu ise. Tal on hea antenn igale poole.

Kas teostest ja esinemistest on olemas mingi nimekiri?

Suur viga, et ei ole, aga elu on lihtsalt nii läinud. Kui peaksin homme siit ilmast lahkuma, siis olen tehtuga väga rahul. No suuremad tulevad meelde: kõik Händeli oratooriumid, Bachi passioonid, kantaadid, soolokantaadid, pihuga juurde vanamuusikat – Monteverdi, Purcell, Vivaldi, Telemann, Buxtehude. Siis Haydni oratooriumid, Mozarti missad, Beethoveni suurvormid, Verdi “Reekviem”, Mendelssohni, Berliози, Rossini, Dvořáki, Rahmaninovi ja Orffi suurvormid. Kõik ei meenugi, loetelu on tegelikult väga pisike osa sellest, mis on lauldud. Siis Brahmsi soololaulud, Schuberti ja Schumanni tsükliid koos pianist Siim Polliga.

Aga eesti muusika?

Olen laulnud Pärdi ja Tormise teoseid. Raimo Kangro, Karl August Hermann, Alo Mattiiseni ja Toomas Trassi loomingu. Viimane avastus oli Eduard Oja soololaulud. Vardo Rumessen oli väga õnnelik, et on leidunud mees, kes saab materjaliga hakkama. Need on tõesti rasked laulud, ei tea, mida helilooja mõtles, kui ta need kirjutas. Kas tal oli silmapiiril inimene, kes need maha laulaks... Oleks ikka väga karm ettevõtmine teha kontsert ainult Oja lauludest, aga arvan, et teeme selle kunagi ära.

Kuidas hoida füüsilist vormi?

Tuleb pingutada. Mõned asjad on läinud elus teisiti, mida poleks ehk arvanud. Tuleb trenni teha. Liigutada. Olen viisteist kilo kergem sellest, mis olin kümme aastat tagasi, ja enesetunne on parem. Ega ma pole põdenud seda, et olin suur, teiste asi, mida minust mõtleavad. On hea, et ma ei armasta magusat, aga tuleb mõelda, mida süüa.

Meeldejäädavad esinemispartnerid?

Minu partnerlused käivad hoopis teisi teid pidi. Neid on nii erinevaid. Rikastav

oli Jorma Hynnineniga Tampere poolteist kuud suhelda. Ta on meeldiv, tark ja laulab oma ea kohta nagu noor poiss. Tamperega on veel teinegi mälestus. Laulsin Brahmsi "Rinaldos". 2000-kojaline saal oli pilgeni täis. Rahvas oli ilmselt tulnud rohkem selle peale, mis toimus kontserdi teises pooles: Sarah Chang esitas Dvořáki viiulikontserdi, see oli fantastiline. Ta polnud ju otsene lavapartner, aga selle õhtu õhus tik oli eriline. Pean ka kohtumisi oluliseks. Kammerkoori ja Rootsi raadio koori meestega laulsime Stravinski "Oidipus Rexi", Berliini Filharmoonikuid juhatas Claudio Abbado. Kes teab, kas enam lavakohtume, aga tookord mõtlesin, et tahaks "Oidipuses" ka solistina üles astuda, nüüd on see juba tehtud Eri Klasiga Estonia kontserdisaalis. Kammerkooriga musitseerisime selliste dirigentidega nagu Lars Ulrik Mortensen, Helmuth Rilling, Ivor Bolton, Ivan Fisher, Martin Hasselböck – kõik muusikast läbi imibunud inimesed. Solistina oli tõeline meistrkursus koostöö Händeli-korüfee Howard Armaniga Haapsalu vanamuusikafestivalil. Siis Roland Böer, Nikolai Aleksejev... Eriline lugu oli Herbert Böckiga mõned aastad tagasi. Mulle helistati kaks nädalat enne ja kutsuti osalema teoses, mida keegi polnud nõus laulma, see oli Mauricio Kageli "Sankt-Bach Passion", kaks tundi järjest laulda. Noodi sain nädal aega varem ja kontsert tuli hea. Meenub 2004. aasta Savonlinna ooperifestival, kus Dvořáki "Reekviemis" olid partneriteks Ain Anger ja Pille Lill. Üks oluline kogemus kontserdielul on Belgia vanamuusikaansambel Il Gardellino, mille eesotsas on oboe-virtuoos Marcel Ponsele. Musitseerida selliste staaridega viiekontserdilisel tuuril Belgias oli sõnulseletamatult eriline.

Kust teadsid belglased, et Eestis on Mati Turi ja et just teda kutsuda?

Ei tea. Võib-olla Haapsalu vanamuusikafestivalilt. Sellest ansamblist on Ponsele ja Jan de Winne käinud Toomas Siitani kutsel ka Haapsalus. Igatahes tuli pakkumine täiesti ootamatult. Info liigub. Olen ennegi tähele pannud, et mõned asjad lihtsalt tulevad minu juurde.

Kellega dirigentidest unistate töötada?

Tahaksin töötada inimestega, kes tegelevad barokkmuusikaga, olen selles vallas kodus. Tahaksin teha midagi John Eliot

Gardineriga. Mul on tema plaadistusi. Täisvereline muusika! Mulle ei meeldi muusika nülginine, see, kui dirigent suretab teose välja nagu korralik koolipoiss, kes ainult viitele õpib. Gardineri plaadistustel ei juhtu seda kunagi. Arvan, et aeg, mil ma endale plaadikogu hakkam koostama, seisab veel ees. Pole veel igasugust muusikat meetrite viisi endale riulile ostnud. Nüüd tean, mida täpselt tahaksin.

Kui lai on teie esinemiste geograafia?

Meeletult suur. Kõik mandrid peale Aafrika, Lõuna-Ameerika ja Gröönimaa. Koos kammerkooriga ja ilma. Euroopas vist igal pool ja paljudes riikides kümneid kordi. Siis Singapuris, Jaapanis, Ameerikas ja Austraalias mitmeid kordi. Ameerikas suutsin ka ühe suure käki kokku keerata. Laulsin üht Mozarti litaaniat, mis mul üldse välja ei tunud. Mäletan ajalehe kirjutist, et tenor ei saanud oma osaga hakkama. Olin absoluutselt nõus, mul polnud ühtki vastuväidet. Siiski oleksin tahtnud Mozarti käest küsida, et mida ta mõtles nii rasket partiid kirjutades! Aga mul lihtsalt polnud veel "tööriistu". Aeg on edasi läinud ja nüüd ma laulaksin ka selle partii prob-

leemitult ära.

Huvitavad on festivalid. Näiteks Abu Goshi muusikafestivalil Iisraelis olen laulnud kuuel korral. Palju olen kogemustest õppinud. Neid peabki korjama, nii negatiivseid kui positiivseid. Laulmine on valdkond, kus pead võtma väga suuri riske, sest tegelikult on sus kõik olemas, on vaja ainult julgust välja öelda – siin ja praegu. Kahtlused on ikka, aga pead püstitama mõtte, et see peab õnnestuma. Olen maksimalist – kas kõik või mitte midagi. Juuni lõpul laulan Beethoveni Üheksandat sümfooniast Lõuna-Prantsusmaal Vence'is, kus dirigendiks Errol Girdlestone.

Mida arvate lauluõpetusest Eestis?

Olen õppinud laulmist mitme inimese juures, aga ma kommenteeriksin mõni teine kord. Kui otsustasin EMA laulukateedrisse minna, sattus minu teele Ervin Kärvet. Oli tark inimene, olime koos küll ainult pool aastat, aga ta ütles nii mõndagi, mis palju aitas.

Kuidas on suhe keeltega?

Pean teadma iga sõna tähendust, mida laulan, muidu poleks sel ju üldse mõtet.

Kaks suurt tenorit ja üks väike auto.

FOTO RAINER VILU

Mati Turi hindab täisverelist muusikategemist.

FOTO SCANPIX

Mu keelteoskuse tase on erinev. Eesti, vene, inglise ja soome keeles suhtlen vabalt. Saksa keelest saan aru, aga see keel külge jäänud pole, kuigi mu saksakeelset laulmist on kiidetud. Saksa keeles on ju palju suurvorme alates Bachist. Prantsuse keelt ma ei oska, aga olen laulnud Britteni ja Berliози prantsuskeelseid teoseid. See on töö, mida tuleb teha enne kontseriti. Prantsuse keel meeldib mulle, tahaksin seda õppida. Ladina keeles tuleb laulda, itaalia keeles muidugi ka, aga see keel on minust mööda läinud, sest ma pole lauljakoolitust läbinud. Vene keelt valdan vabalt tänu Vene kroonule.

Juured?

Isa on muusikaga tegelnud varasest east, mängis Väägvere puhkpilliorkestris ja laulis Tartu Gaudeamuse meeskooris. Ema ei ole mina isegi sünnipäevalauas näinud laulvat, ka poisikesest peast mitte. Aga ma usaldan ta arvamust. Ta ütleb vahel pärast kontseriti nii õigeid asju. Õde on õppinud Elleri koolis ja EMAs koorijuhtimist, mille küll perekondlikel põhjustel pooleli jättis. Mina olevat hakanud laulu-

joru ajama enne rääkimist.

Kas ema-isa suunasid muusika juurde?

Eks nad vedasid mind lastemuusikakooli. Ma käisin seal suure vastikustundega klaverit õppimas ja see jäi pooleli. See isegi lõppes krahhiga. Olin vist 4. või 5. klassis, ema saatis mind klaveritundi, aga ma läksin kuskile kooli õue, seal oli mingi kuur, mille taga oli hästi hea istuda. Istusin seal oma tunni aja ära, kirjutasin ise märkused päevikusse ja kõik pidi justkui korras olema, aga vale tuli ühel hetkel välja. Ja nii lõppesid mu klaveriõpingud. Siis oli paar aastat vahet, ehk oli seegi hea. Pärast põhikooli, kui tahtsin minna mööblitiseriks õppima, ütles lauluõpetaja Heli-Tiiu Tamm, et ära mine Kullmanni-nimelisse kutsekooli, mine Elleri kooli koorijuhtimise osakonda, et mööblit võid teha muusika kõrvalt ka. Juhatasin "Ei saa mitte vaiki olla" kolme peale ja oligi korras. Valve Lepik, erialaõpetaja Tartu päevilt, oli üldse esimene inimene, kes nägi minus muusikut. Kõva käega ja selgrooga, teadis ta täpselt, mida öelda. Meil oli hea kontakt, aga jõud-

sin talle igasugust peavalu valmistada. Esimene armastus oli Tallinnast, võtsin oma seitse asja ja ütlesin kolmandal kursusel, et lähen Otsa kooli. Kadunud direktor Ago Russak jättis võimaluse tagasi tulla. Otsa kool polnud minu koht, pidasin vastu kolm kuud ja läksin Ellerrisse tagasi.

EMAs oli mu õpetajaks Ants Üleoja. Huumorimeelega ja otsekohene inimene, kes teab palju koorimuusikast. Ma ei tea, miks nad minusse uskusid, aga olen tundnud nendepoolset tuge. Loodan, et olen ka usaldust õigustanud. Teiste inimeste toetuseta ei juhtu mitte midagi. On hea olnud õppida selliste õpetajate juures.

Kust tuleb näitlemisoskus?

Kogemustest ja natuke loomuses on ka. Olen looduslaps. Vaatan loodust, selles toimuvaid protsesse. Olengi looduseusku inimene. Esimesed artistikogemused sain Väägvere orkestris, kuhu isa mind viis ja kus lõin väikese poisina suurt trummi. Aga püüan olla vahetu ka selles rollis, mida laval kehastan.

Teised kunstid – kirjandus, kujutav kunst?

Lugemiseks on vähe aega. Kui pean muusikas tegelema asjadega, mis lähevad väga sügavuti, siis lugemiseks valin raamatuid, mis seda ei ole. Vaatan ka kunsti hea meelega, aga minu kriteerium on: meeldib – ei meeldi. Vaatan naisi täpselt samamoodi. Naised on kindlasti valdkond, mis minu elus on oluline. Kui mul tuleb valida suhtlemispartnerit, siis valin alati naisterahva. Minu jaoks on naised kõige ilusam, keerulisem ja huvitavam looduse looming. Nüüd tuli küll poeetiliselt, aga nii on, ma ei saa sinna midagi parata.

Olen kuulnud, et Mati Turi on suur seltskonnalõvi.

Võib-olla. Rõõmustan alati koos teistega. Suhtlemisbarjääri pole mitte kunagi. Aksepteerin kõiki sellistena, nagu nad on. Ma ei lähe kunagi inimese juurde eelarvamusega, isegi kui keegi on eelnevalt milleski hoiatanud. Kujundan ise oma arvamuse teiest inimesest. Sulan ruttu seltskonda ka võõraste keskel, kus ma kahe minuti pärast pole enam võõras. Naistest räägin hea meelega. Naised on oluline osa mu elust, liikumapanev jõud. Poeg esimesest abielust on juba 18-aastane ja tütar mõned aastad noorem. Neil on oma elu.

Kas kodus olete sama avatud inimene?

Olen küll! Tahan, et teistel inimestel oleks minu kõrval hea olla, aga kui mind hakatakse kammitseda ja piiritlema, siis hakkab eemale tõmbuma. Soovin, et mind võetaks sellisena, nagu olen.

Unistustest?

Lapsepõlveunistusi ei mäleta. Unistus kammerkoori minnes oli, et tahaks solistina laulda, et äkki olen võimeline. Koori juhatada tahtsin tolle hetkeni, kui ma ei laulnud, aga niipea kui sain laulja maitse suhu, toimus otsustav pööre. Nagu vampiir, kes saab vere maitse suhu ja enam ilma ei saa.

Olete laulnud ka Rahvusmeeskooris?

RAMi läksin kohe pärast sõjaväge ja laulsin seal peaaegu kaks aastat. 1988.–1990. aastani olin Vene sõjaväes. Mitmes paigas Venemaal ja lõpuks Riias ansambli Pesni i Pljaski Pribaltiiskogo Okrugaga. See polnud päris maha visatud aeg, õppisin nii mõndagi – vene keelt ja ka seda, et mõnikord tuleb inimesele otse öelda, vaja-

dusel ka pikalt saata. Ainult konservatooriumi oli raske astuda, eksamid tulid kohe pärast sõjaväge. Aga tundsin, et pean seda tegema. Õigesti tegin ja sain ka sisse. Tööle läksin meeskoori, ei osanud arvatagi, et võiksin kunagi solistina üles astuda. See oli Tallinna aastate algus.

Koorijuhid saavad korraliku klaverimängu oskuse. Kas see aitab ka osa ette valmistada?

Rolli ja uute teoste ettevalmistamisel on mul harilikult abiks helihark, vahel pole ka seda. Mul on väga hea kuulmine.

Absoluutne?

Arvan, et sellist asja nagu absoluutne kuulmine, pole olemas. Miski pole absoluutne. On olemas väga hea kuulmine. Võin la-noodi kohe üles leida. Saan sellega hakkama ja mul pole heliharki tarvis. Nooti loen tänu koorijuhile stuudiumile väga hästi. Mul pole vaja ühtki instrumenti. Võin ka hotellitoas uusi asju ette valmistada, mida ma ka teen. Või lennukis. Olen reisiril nii mõnegi teose ära õpinud. Kui ikka kaheksa tundi järjest lennukis istuda, siis mis sa seal ikka teed. Kõikidele lauljatele soovitsin koorijuhitumise stuudiumi läbi teha, aga kahjuks on see ilmselt võimatu. Minu elu on lihtsalt niimoodi läinud, mille üle on mul väga hea meel. Ja seda ma ei kahetse kunagi.

Suurvormis on noot ees ja nii võib end kindlalt tunda, aga ooperid, mis on kiiresti vaja pähe õppida... Kuidas see töö ikkagi käib?

Aitab kogemus. Tuleb mõelda, mida laulad. Tuleb palju laulda, siis jääb pähe. Ja

Laulmine on valdkond, kus pead võtma väga suuri riske, sest tegelikult on sus kõik olemas, on vaja ainult julgust välja öelda – siin ja praegu. Kahtlused on ikka, aga pead püstitama mõtte, et see p e a b õnnestuma. Olen maksimalist – kas kõik või mitte midagi.

muidugi mingisuguste seostega. Kas mingid sõnärütmid sobivad hästi või hakkab mingi muu asi tööle. Võin öelda, et kui ma Haydni “Armidat” õppisin, siis oli mul noot silme ees, mul on tegelikult laul kogu aeg noodipilt ees, ma isegi keeran mõttes lehte. Mul on nagu fotomälu. Kui tunnen, et tuleb n-ö must auk, siis viskab noodipildi ette... Jah, korras! Olemas! Dvořáki “Näkingid” läks Soomes tšehhi keeles, mida ma absoluutselt ei oska. Tšehhi keel on ju slaavi keel, aga mind vene keel seal küll ei aidanud. Roll tuli ära teha nii, et see oleks teistele arusaadav; et oleks asjasse oma suhtumine, pidi teadma, mida sõnad tähendavad. See oli suhteliselt keeruline, aga selle ma õppisin ka umbes nii kolme nädala või kuu ajaga ära. Kui näen, et asi on väga raske, siis ma üle kuu aja aega ei jäta ja ega siis ka järjest ei õpi.

Kui lavapartner eksib, kuidas siis olla?

Mina ei saa siis midagi öelda. Mina teiste eest ei vastuta, see on dirigendi rida. Olen muusikalises mõttes jäärpäine. Aga kindlasti on mu partneril väga halb, sest mina kõrval järele ei anna. Olen võimeline hoidma helistikku, et see ei lähöks kuhugi mutta, sest kuulen noote, nagu nad on. Kui klaveril mängida noot, kuulen, kas on must või valge klahv. Kui laulan, siis mõnes mõttes nagu liigun klaveri klahvidel, lauldes on silme ees klaviatuur ja noot. Sellist õppeperioodi ma ei kujutaks ette, et keegi toksib klaveril partiid, mis tuleb papagoi kombel ära õppida. Mäletan, et kui läksin EMA laulukateedrisse õppima, tuli tundide määramise päev ja ma loobusin kontsertmeistri tunnist, mis on lugude õppimise jaoks mõeldud. Alguses oldi võrdlemisi umbusklikud. Ütlesin, et püha taevast, mul on noot ees ja saan uued asjad ise ka ära õpitud. Kui see nii ka olema hakkas, saadi minust aru.

Puhkus?

Puhkan väga erinevalt ja kiiresti. Pikka aega ma puhata ei oska. Puhkan näiteks süüa tehes. See meeldib mulle väga. Olen täielik kulinaar ja eriti meeldib mulle teisi kostitada. Meeldivad itaalia toidud, meeldib hiina köök ja uskumatud kulinaariaelamused on mul Iisraelist. Seal riigis osatakse tervislikult toituda. Toidu valmistamise kõrvale kuulub kindlasti ka väike õlu.

Puhkan pikkadel autosõitudel.

Näiteks, kui sõidan Riiga kontserdile. Pärast kontserti saab koju sõita, mõelda, mis juhtus, kuidas läks. Olen ka autogurmaan, niisugune kiiksuga inimene, käin autopoodides uusi mudelid vaatamas, proovisõite tegemas. Mul on praegu juba üheteistkümnes auto.

Nii et igal aastal uus?

Mitte päris nii. Vanade autodega sõites vahetasin nad siis välja, kui midagi hakkas logisema. Müüsin maha ja võtsin jälle teise. Mulle meeldib autode maailm. Mind ajab kohutavalt närvi, kui kuulen, et auto juures hakkab kusagil kostma mingi muu hääl, mida varem pole olnud, pean selle kohe laskma korda teha.

Puhkan ka erinevate inimestega suheldes. Iga inimene rikastab. Aga olen oma reisimised nii ära reisinud, et kui vedeleks, siis ainult Eestimaal. Kas telgiga võssa või sõita autoga lihtsalt ringi kas või Pärnusse lõunat sööma. Minna Kanaaridele puhkama – see on minu jaoks närvikulu, mõttetu rahakulu ja mõttetusse asja investeering. Aga aktsepteerin neid, kes puhkuseriisile sõidavad.

Suvilat ei ole?

Mul endal pole, aga on palju inimesi, kelle juurde võin alati minna. Plaanis on kunagi selline koht tekitada, linnast ikka väga väljas. Hetkel ei jaksa. Vahetasin elukohta ja see tuleb korda teha, seda kõpitse. No mingi mõte on ka, et kunagi tahaks elada oma majas, natuke linnast väljas, nii kolmekümne-kolmekümne viie kilomeetri kaugusel. Praegu sellist võimalust pole ja ma ei taha poolikut varianti.

Kas poliitikasse minna pole tahtmist olnud?

Kes mind sinna tahab. Ja ega ole tahtmist kah. Ma ei tea, mis seal üleval pool võib juhtuda, aga laulja võin ma olla iga riigikorra ajal. Poliitikas tahetakse ikkagi näha tuntud inimesi. Mina ei tegele ju popmuusikaga. Popmuusik on tuntud, klassikaline laulja mitte. Kuivõrd tuntud ma olen, ei oska öelda, ma ei tea seda. Mingis ringkonnas kindlasti tuntud, mingis täiesti tundmatu.

Aga suhe popmuusikaga?

Väga hea, kui hästi tehtud. Autos kuulan igasugust muud muusikat peale klassika. Ja ka kodus ei kuula ma eriti klassikat. Minu eelistused popmuusikas on suhteliselt vanamoodsad – ABBA, Queen, Take-

Six, Bobby McFerrin. Lemmikuid on päris palju. Eesti lauljatest ma sõna otseses mõttes kaifin Tõnis Mäge. Väga suur muusik!

Mida arvate elust Eestimaal?

Igaüks peaks andma endast parima. Kui kõik poliitikud töötaksid südamega ja ei oleks rahul ainult hea palgaga, siis laabuksid paljud asjad paremini. Ei tohiks lähtuda ainult seadustest, vaid reaalsest olukorrast, ja teha siis vastavalt sellele seadusi. Siis ma usun, et võiks paremaks minna.

Inimesed võiksid aru saada, et enda ümber elamisväärse keskkonna tekitamine ongi see, mis edasi viib, mis meid paremaks teeb. Mind ajavad näiteks maru need tõlplase ajuga inimesed, kes metsa enda järel prügimäe maha jätavad. Kui oma majanaabrile juba ühel päeval tere ütled, näed, et asi on parem, siis ta juba naeratab, siis räägite juttu. Peaks olema vastastikku tähelepanelikumad, nägema, mis ümberringi toimub, ja tegema oma asja nii hästi kui suudad. Paljudel on raske, nad mõtlevad sellele, kuidas ära elada, ja need mõtted koormavad väga. Loodan, et oma tegevusalaga olen mõnede elu paremaks teinud, küll mitte materiaalselt, sest nad on kontserdile pileti ostnud, aga lähtudes sellest, mida on öeldud pärast kontserti, on hea tunne, et oled suutnud inimesel päeva paremaks teha. Ja eesti inimesed on oma ütlemites avatumaks muutunud.

Kas e-postkast on täis häid sõnumeid?

Ostsin alles hiljaaegu oma elu esimese arvuti. Mobiiltelefoni muretsetsin ka umbes viis aastat tagasi. Mul läks nendeni palju aega, aga praegu enam teistiti ei saa, ajaga tuleb kaasa käia.

Õnneks saab kõiki asju välja lülitada, ka mobiilil on nupp, mida mõnikord kasutan. Kohutavalt hea tunne on, kui pärast proovi võtad taskust mobiili ja sinna ei ole mitte keegi helistanud.

Kriitikast?

Pean olema kriitikutele tänulik, et nad ei ole mind tümitanud, mul on hästi läinud. Selleks pole ka eriti põhjust olnud, nii et on hea meel. Kriitikud peavad kindlasti olema, ainult et vahel ei peaks nad nii ümmargust juttu ajama. Vabandan kirjutaja ees, aga kui lugesin Päevalehest artiklit Haydni “Armidast”, tekkis küll mõte, et milleks.

Mind ärritab kohutavalt, kui ajakirjanduses eksitakse nimede õigekirjutuses. Ühe Pärnu kontserdi järel ilmus artikkel Mart Turist. Helistasin toimetusse ja sain vastuseks, et see on kirjutaja poolt antud materjal. Natukenegi võiks mõelda, kui tegemist on teise inimesega. Ei ole ju ükskõik, kas laulab Toomas, Mari või Leida. Olen tänulik dirigendile, kes isiklikult käis linnas valge markeriga ja parandas kontserdiplakateid, kus seisis kirjas, et laulab tenor Mari Turi.

Milline võiks olla tuleviku panoraampilt, mida hing veel igatseks teha?

Kui on kogemused ja alus, baas ja tehnika, siis võib kaua laulda, kuigi ma ei katvatse pensionärina lavale minna. Häälega pole probleeme olnud. Aitavad kogemuste “sahtlid”. Kui üks saab tühjaks, tuleb teised avada. Üritan alati anda maksimaalset. Olen teinud kontserti 37,9-kraadise palavikuga. Laulsin Bachi “Matteuse passiooni”. Tervis oli olematu, kontsert väga hea. Peab olema võime end kokku võtta. See, kes ostis pileti, ei pea teadma, et ma haige olen. Igal artistil peab olema vastutus, ole sa siis orkestrant, koorilaulja või solist. Lihtne tõde – ei saa endale lubada midagi halvasti teha. Kui muusikategemine muutub töötegemiseks, siis oleks aeg pill kotti panna. Ka Hiiumaal või Türi kirikus võib istuda inimene, kes on kontserdil võib-olla esimest korda elus, miks ma ei peaks neile hästi laulma, olgu saalis kas või paar inimest. Ei saa aru neist, kes ütlevad, no täna on Tallinna kontsert, peab korralikult laulma. Mida see tähendab? Ükskõik kas laulan Tallinnas VIPidele või Obinitsa memmedele, pean hästi tegema. See on minu tõde, ma ei lähe kunagi miinimumi ega keskmise variandi peale. Aga kui enam ei saa, tuleb taanduda. Mulle meeldib ehitada, nokitseda, mul on lahtised käed, võin vundamendist sarikateni maja püsti panna. Aga korterit pole praegu aega ehitada, pean leppima, et teised teevad. Võib-olla mingil hetkel tahaksin oma kogemusi teistele edasi anda... õpetada... ei tea... Elan hetkesituatsioonis ja tahaksin pühenduda laulmisele nii palju kui võimalik.